

VOORWOORD BIJ DE HERUITGAVE

Het door Seiffert vermelde enige exemplaar van Anthoni van Noordt's Tabulatuurboeck (Amsterdam 1659), dat in de Preusische Staatsbibliothek te Berlijn berustte, is in de oorlog 1939—1945 verloren gegaan. Een gelukkig toeval heeft gewild, dat A. G. Ritter in 1882 dit exemplaar in zijn geheel in handschrift gecopiëerd heeft. Deze copie bevat een titelblad, verder een afschrift (in schoonschrift) van het „Extract” en van de „Opdracht” (beide ook door Seiffert afgedrukt); verder de 10 Psalmbewerkingen en de 6 Fantasyen, uitgeschreven op 50 pagina's muziekschrift, formaat breed-folio oblong, met zes systemen per pagina, ieder systeem bestaande uit twee balken van vijf lijnen. De bovenste balk is als regel genoteerd in de c-sleutel op de onderste lijn, de beneden-balk in de f-sleutel op de gewone plaats. Sommige, kennelijk voor het pedaal gedachte bas-partijen zijn, in overeenstemming met het exemplaar van 1659, wat de begin-noten betreft, genoteerd in de Duitse (letter-) orgel-tabulatuur, welke letters hier en daar op de beneden-balk nog verduidelijkt zijn door de overeenkomstige notentekens, terwijl op de meeste plaatsen de lettertekens der tabulatuur door notentekens zijn vervangen. De virginaal-notatie van het origineel (op twee zes-lijnige balken) is niet overgenomen. Het manuscript is in het algemeen goed leesbaar, maar vertoont hier en daar vlekken en doorhalingen, enkele malen ook verkeerd geplaatste noten, terwijl op sommige plaatsen een aantal noten bij het copiëren kennelijk vergeten werd. In het handschrift is een inhoudsopgave der stukken ingevoegd (vóór de notentekst). Voorts vindt men verspreid een aantal aantekeningen in het Duits (in z.g. Gothische letters) van de hand van Ritter, handelend over de herkomst der psalmteksten, over de sleutels van de editie van

1659 enz. Het handschrift is op pagina 1 van de notentekst nauwkeurig gedateerd: 24/10 '82, met vermelding van de naam van de toenmalige bezitter van het exemplaar van 1659: „Prof. R. Wagener in Marburg.” Het manuscript is indertijd verworven door dr. D. F. Scheurleer en staat vermeld op bladz. 450 van de Catalogus der Muziekbibliotheek van D. F. Scheurleer, 's-Gravenhage, 1893. Thans is het in het bezit van de Muziekbibliotheek van het Gemeente Museum te 's-Gravenhage.

In 1954 heeft Pierre Pidoux bij Bärenreiter de Psalmbewerkingen (niet de Fantasyen) van van Noordt opnieuw uitgegeven. Blijkens zijn voorwoord heeft Pidoux zijn uitgave vooral gebaseerd op de copie van Ritter, niet op de editie van Seiffert van 1896, „denn diese Ausgabe weicht in vielen Punkten von dem Originalbild ab.”

Afgezien van een aantal duidelijke vergissingen en omissies schijnt het manuscript van Ritter inderdaad betrouwbaar, zoals ook blijkt uit de vergelijking met de twee facsimilepagina's, die van de oorspronkelijke editie van 1659 gemaakt zijn: p. 14 van deze editie is gereproduceerd in de uitgave van Seiffert en p. 23 in Wolf, Handbuch der Notationskunde, Leipzig 1913, II, 263.

Pidoux heeft in zijn uitgave de „maat”-indelingen, die Ritter in zijn editie van 1659 vond, overgenomen, nl. 1, 1½, 2 tot 4 maal vier kwarten, globaal beantwoordend aan de frasen der verwerkte psalm-melodieën of gedeelten daarvan. Historisch lijkt dit procédé juister dan dat van Seiffert, die alles in maten van vier kwarten heeft ingedeeld (maatteken bij Seiffert: C, origineel in het algemeen ♠). Praktisch is de maatindeling van Seiffert echter niet verwerpelijk, te minder, daar de samenvoeging tot groepen van ieder vier kwarten in de editie

van 1659, die we door Ritter's copie kennen, herhaaldelijk willekeurig schijnt.

Seiffert's afwijkingen van de copie van Ritter (en dus van de oorspronkelijke editie van 1659) zijn niet zeer belangrijk, daarom is deze heruitgave een fotografische reproductie van de door Seiffert geconstitueerde tekst. Het schijnt echter uit wetenschappelijk oogpunt wenselijk, de plaatsen, waar Seiffert van het origineel afwijkt, te vermelden. Hiertoe moest de gehele tekst van Seiffert met het afschrift van Ritter vergeleken worden. De lijst van varianten vindt men hieronder, waarbij de letters P, R en S resp. betekenen de uitgave van Pidoux, het handschrift van Ritter en de uitgave van Seiffert.

Het is uit het bovenstaande duidelijk, dat de enige bron voor Anthoni van Noordt's werk voor ons thans gevormd wordt door de copie van Ritter, vervaardigd naar het verloren exemplaar van 1659, dat door Seiffert gebruikt werd voor zijn uitgave, waarin hij zijn afwijkende lezingen helaas niet vermeld heeft. Vanzelfsprekend is de betrouwbaarheid van deze copie niet volkomen, hoewel vrij groot.

Ten slotte betuig ik mijn oprechte dank aan de Conservator van de Muziekbibliotheek van het Gemeente Museum te 's-Gravenhage voor de welwillendheid waarmede het manuscript Ritter mij werd uitgeleend.

Den Haag, December 1957.

Dr. R. Lagas.

LIJST DER VARIANTEN *

- P. 6.** Alt 5₄ : *g*; R : *g-f* (achtsten), betere lezing.
Sopraan 21₃ : *gis*; R : *g* (wel ten onrechte).
Maat 31-32 : de trillers niet bij R.
- P. 7.** Maat 3, 5 en 11 : de trillers niet bij R.
- P. 8, Vers 2.** Tussen de maten 7 en 8, 16 en 17, 26 en 27 : bij R dubbele streep (ten onrechte).
Sopraan 23₁ : de *d* is bij R niet aan de vorige *d* gebonden.
- P. 11.** Bas 28₁ : *bes*; R : *b*.
- P. 12.** Sopraan 39-40 : verbindingsboog niet bij R.
- P. 12, Psalm 7.** Bas 22₃ : *g-a* (achtsten;) R : *g* (kwart), geen *a*.
Alt 28₁₋₂ : deze 7 noten bij R een tert lager genoteerd.
Alt 30₄ : deze noten bij R tussen haakjes.

- P. 13.** Alt 35₂ : *g-a-f-g*; lees met R : *f-g-e-f*.
Alt 35₃₋₄ : *d-e* (kwarten); R : *d* met punt (♩), *e* met vlag (♩), deze laatste noot tussen haakjes.
- P. 13. Vers 2.** Alt 9₂ : *es*; R : *e*.
- P. 17.** Alt 7₄ : de triller niet bij R.
Maat 30 en 31 ontbreken bij R.
- P. 18.** Bas 63₄, 3e zestiende : *bes*; R : *b*.
- P. 19.** Bas 21₁₋₄ : *e* (hele noot); R : halve noot (♩) en rust (—).
Bas 27₁₋₂ : *b*; R : *bes* (wel ten onrechte).
Sopraan 29₁ : *bes*; R : *b*.
Sopraan 29₂ : *g-a-g* (♩♩); R : *g-a-g-f* (♩♩), wel ten onrechte.
Sopraan 29₃ : *f*; ontbreekt bij R.

* De aanduiding der pagina's (P. 1 enz.) correspondeert met die van deze editie.

Alt 5₄ (enz.) betekent: Alt, maat 5, 4e kwart (enz.)

P= de uitgave van Pidoux; R= het handschrift van Ritter; S= de uitgave van Seiffert.

- P. 19-20.** Bas 33-39 : Bij R een octaaf lager genoteerd.
- P. 20.** Sopraan 39₁ : cis; R : c (wel ten onrechte).
Alt 43₃ : fis; R : f.
- P. 21.** Bas 23₄ : b; R : bes.
Bas 24₂ : b; R : bes.
- P. 25.** Alt 39₁ : fis; R : f (ten onrechte).
Alt 40₂₋₃ : g-f-e; R : b-a-g (ten onrechte).
- P. 28.** Alt 49₂ : bes; R : b (ten onrechte).
Sopraan 49₃₋₄ en 50₁₋₄ : deze noten niet bij R (copieërfout).
- P. 31.** Sopraan 5₁₋₃ : verbindingsboog niet bij R.
- P. 32.** Sopraan 20-21, } : deze verbindingsbogen
Alt 33-34, } niet bij R.
Sopraan 34, }
- P. 34, Vers 5.** Alt 2₂ : fis; R : f.
- P. 35.** Alt 33₂₋₄ : deze vijf noten niet bij R.
- P. 35, Vers 6.** Maatteken onderste balk : C; R : $12/8$.
- P. 36.** Alt 20₃ : f of fis; R : f; P : fis.
- P. 40.** Sopraan 32₂, 4e zestiende : f of fis; R : f;
P : fis.
- P. 41.** Alt 12₄, 3e zestiende : fis; R : f.
- P. 42.** Sopraan 29 : driemaal bes; R : b.
- P. 43.** Sopraan 16₁ en 16₃ : bes; R : b.
Bas 35-36 : verbindingsboog niet bij R.
- P. 44.** Tenor 2-3 en Alt 3 : verbindingsbogen niet bij R.
- P. 45.** Bas 11₃ : g; deze g bij R een octaaf hoger, vormt met de g van de 4e kwart een halve noot (♩).
- P. 46.** Bas 28₂ : g; deze noot niet bij R.
- P. 49.** Bas 18₂ : d; R : e.
Tenor 33₂ : e (kwart); lees : e met punt (♩).
- P. 50.** Bas 53₁ : bes; R : b.
Tenor 53₂ en 53₄ : bes; R : b.
Tenor 54₃₋₄ : bes; R : b.
- P. 51.** Tenor 15₄ : bes (S en P); R : b.
- P. 54.** Sopraan 34₂ : cis; R : c.
- P. 56.** Tenor 27_{1,2,4} : bes; R : b (ten onrechte).
Tenor 29₁ : bes; R : b.
Tenor 50, : bes-fis; R : d-a (ten onrechte).
- P. 58.** Tenor 66 : ♩. ♩; R : ♩ (♩).
- P. 59.** Sopraan 78₃ : ; R :
Alt 89₄ : e; R : d (ten onrechte).
Sopraan 108₂ : bes; R : b.
- P. 60.** Tenor 12₄ : Bij R geen triller op a.
Alt 22₂ : e-f; deze noten niet bij R.
Tenor 25₁₋₃ : ♩. ; R : ♩ ♩.
- P. 61.** Sopraan 37₄₋₃₈₁ : ♩ ♩; R : ♩. ♩.
Tenor 40₃₋₄ : f-f (♩. ♩); R : d-d (♩. ♩).
Tenor 48₄ : g; R : c (ten onrechte).
- P. 62.** Alt 73₁ : cis; R : c.
Sopraan 99₁ : f-e-d (♩ ♩); R : d-c-b (♩ ♩).
- P. 63.** Tenor 16₃₋₄ : rust; R : f-g (kwarten) tussen haakjes.
Tenor 17₁₋₂ : rust; R : c (halve noot ♩).
Tenor 52₃₋₄—53₁₋₂ : bij R geen verbindingsboog.
- P. 64.** Sopraan 77₂ : a-b (achtsten); bij R deze noten niet.

- P. 65.** **Alt** 116₁ : rust; **R** : e (kwart), verbonden met de e uit 115₃₋₄.
Bas 117₃ : gis; **R** : g (ten onrechte).
Sopraan 117-118 : bij R de beide noten niet verbonden.
- P. 66.** **Alt** 17₃₋₄ : c-c (♩ ♪); **R** : e-e (♩ ♪), ten onrechte.
Tenor 37₂₋₃₋₄ : b-c-d (♩ ♪ ♪); deze noten niet bij R.
- P. 67.** **Alt** 48₁₋₂₋₃ : g (♩.); **R** : ♩ (zonder punt).
Alt 57₁₋₄ : g (♩); **R** : ♩.
Bas 67₃₋₄ : c (♩); deze c niet bij R.
- P. 68.** **Alt** 73₂₋₃ : ♩ ♪ ♪; **R** : ♩ ♪ ♪.
Tenor 99₁ : rust; **R** : a, gebonden aan de a uit 98₃₋₄.
- P. 70.** **Alt** 47₄ : e; deze e niet bij R.
Alt 57, : c-b (♩ ♪); **R** : 1/8 rust—b (♩ ♪).
Alt 65₂ : fis; **R** : f.
- P. 71.** **Tenor** 91₂₋₄ : d-e-fis; deze noten niet bij R.
- P. 72.** **Bas** 36₂₋₄ : a-b; deze noten niet bij R.
Sopraan 10₁ : triller op b niet bij R.
Alt 24₁₋₂ : rust; **R** : e (halve noot ♩).
Alt 31₁ : g; niet bij R.
- P. 73.** **Bas** 35₄ : g; **R** : c (ten onrechte).
Tenor 43₄ : e; **R** : c.
- P. 74.** **Bas** 45₄—46₁ : bij R geen verbindingsboog.
Tenor 80₂ : a-a (♩ ♪); **R** : a (♩).